

УДК 657.372

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**Крот Ю.М., к.е.н., доцент**

Черкаський державний технологічний університет

В статье рассматривается роль и место производственных запасов в хозяйственной деятельности предприятия. Раскрыты проблемы учёта запасов на предприятиях в целом и, в частности, на дорожно-ремонтном предприятии. Обоснованы направления улучшения методики учёта производственных запасов.

Ключевые слова: *запасы, оценка, начальная стоимость, автоматизация, нормирование запасов, лимитно-заборные карточки, автоматизация учёта запасов.*

In the article the role and place of the production supplies in the economic activity of an enterprise are examined. The problems in the accounting of supplies on enterprises on the whole and, in particular, on the road-repair enterprise are found out. Directions of improving the accounting methods of production supplies are grounded.

Key words: *supplies, estimation, initial cost, automatization, fixing of supplies, limit-ration card, automatization of accounting of the supplies.*

Постановка проблеми. Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки України і перехід до ринкових відносин потребують принципово нових підходів до управління виробничими запасами підприємства. Це зумовлює необхідність удосконалення організації та методики обліку запасів підприємства та відповідність до вимог ринкової інфраструктури. Важливе практичне значення та виробничу спрямованість мають питання аналізу забезпечення та використання виробничих запасів на підприємстві, оскільки повне забезпечення виробничими запасами та їх ефективне використання є передумовою подальшого розвитку господарського процесу на підприємстві.

На сьогоднішній день, Філія "Черкаська ДЕД" здійснює будівництво, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування, відповідно питома вага затрат сировини і матеріалів у собівартості виконаних робіт становить від 75% до 85%, що підтверджує високий рівень матеріаломісткості підприємства. Цей факт свідчить, що виробничі запаси є вагомою частиною активів підприємства, вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі його витрат.[1] І, відповідно, від раціонального використання виробничих запасів, і правильності організації і ведення їх обліку залежить достовірність результатів господарської діяльності підприємства та інформації про його фінансовий стан. Проте дослідження показали, що облік використання сировини і матеріалів має ряд недоліків і потребує вдосконалення. До них належать зокрема: відсутність на підприємстві прогресивних методів обліку витрачання сировини і матеріалів, проблема нормування запасів, низький рівень комп'ютеризації облікових процесів, проблема вибору методу оцінювання виробничих запасів. Важливість зазначених проблем і обумовлюють необхідність визначення шляхів покращення системи обліку виробничих запасів на підприємстві.

Дослідженню проблеми розвитку теорії і практики обліку використання виробничих запасів присвячено багато праць, як вітчизняних дослідників – М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Я.А. Гончарука, З.В. Гуцайлюка, В.П. Завгороднього, В.І. Єфіменка, М.В. Кужельного, А.М. Кузьмінського, Б.М. Литвина, Є.В. Мниха, В.С. Рудницького, Б.Ф. Усача, І.Д. Фаріона, Р.В. Федоровича, В.Г. Швеця, М.Г. Чумаченка, С.І. Шкарабана, І.Г. Яремчука, – так і зарубіжних: Є.В. Алтухова, Х. Андерсона, С.Б. Барнгольц, С.І. Волкова, Є.П. Козлової, Д. Колдуелла, Б. Нідлза, які зробили вагомий внесок в розробку теоретичних основ і методологічних підходів до проблеми удосконалення обліку запасів і їх використання [2].

Метою даного дослідження є визначення і обґрунтування шляхів удосконалення обліку виробничих запасів на підприємствах в цілому і, зокрема, на дорожньо-ремонтному підприємстві, що займається будівництвом і ремонтом автомобільних доріг в Черкаській області (Філії "Черкаська ДЕД").

Дослідження показали, що багато економістів і вчених з усього світу доводять важливість покращення обліку виробничих запасів на підприємствах. Основною гіпотезою дослідження цих науковців є припущення, що методологія і організація обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами потребує удосконалення. В ході практичного дослідження, на підприємстві, було визначено такі проблеми обліку запасів і шляхи їх покращення: так як облік використання сировини і

матеріалів починається з моменту їх відпуску у виробничий процес, тому, однією з головних проблем, пов'язаних з відпуском запасів, є недосконалість методів їх витрачання, що призводить до неточності розрахунку лімітів. Взагалі, лімітування видачі матеріалів попереджує створення надмірних запасів і сприяє більш економному їх використанню. Порядок розрахунку ліміту виробничих запасів передбачає використання даних про норми витрат, обсяги виробничої програми і залишки запасів в цехах на кінець місяця. Однак при розрахунку лімітів не враховуються дані про залишки запасів, які не використані в цеху на початок місяця. Таким чином, відсутність можливості при розрахунку лімітів враховувати залишки невикористаних запасів послаблює ефективність попереднього контролю за використанням матеріалів у виробництві. Накопичення залишків невикористаних матеріалів з місяця в місяць часто призводить до негативних явищ. Покращити стан справ на підприємстві можливо, використовуючи для розрахунку ліміту запасів дані про залишки ліміту місяця, що слідує за попереднім (січня у березні, лютого у квітні і т.д.).

Суттєвий вплив на удосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві "Черкаська ДЕД" має запровадження в практику господарської діяльності підприємства засобів сучасної обчислювальної техніки і відповідного програмного забезпечення, а також застосування сучасних технологій і прийомів, тобто використанні комп'ютерної техніки. Це сприятиме створенню автоматизованих робочих місць бухгалтера на різних рівнях руху економічної інформації, що, на нашу думку, є найбільш раціональним способом збору і обробки даних про виробничі запаси та надає обліковій інформації значно більшої аналітичної оперативності.

Також, на підставі проведеного дослідження зроблено висновок про необхідність запровадження на даному ремонтодорожному підприємстві комплексного обліку, який би охоплював всі процедури руху виробничих запасів, починаючи із складання замовлень, надходження на підприємство і закінчуючи їх використанням у будівництві і ремонті доріг. Це пов'язане з тим, що однією з найважливіших передумов дієвості обліку є координація всіх видів діяльності, пов'язаних з наявністю й рухом виробничих запасів, оскільки роботи по забезпеченню виробництва сировиною і матеріалами виконуються різними функціональними службами заводууправління (відділи матеріально-технічного постачання, бухгалтерія та ін.). В основу матеріальних потоків підприємства покладений рух матеріалів відповідно об'єктів обліку: постачальник – склад підприємства – цехова комора – використання.

Також, для покращення обліку виробничих запасів необхідно встановлювати оптимально необхідну величину запасів, яка забезпечує безперервний процес виробництва. Наявність на підприємствах виробничих запасів у межах норм позитивно впливає на ефективність використання засобів виробництва і трудових ресурсів, сприяє зростанню продуктивності праці, зниженню собівартості продукції і підвищенню рентабельності підприємства. Нормування має велике значення, оскільки створення на підприємстві понаднормативних запасів призводить до: "заморожування" обігових коштів; збільшення витрат на їх зберігання; сповільнення оборотності запасів і зниження рентабельності підприємства; перетворення виробничих запасів у непридатні за фізичним та хімічним складом для технологічного процесу. Наявність запасів нижче нормативу зумовлює перебої у процесі виробництва, що призводить до збитків, пов'язаних недотриманням або порушенням термінів виконання виробничих програм. Таким чином, величина виробничих запасів повинна бути чітко визначена, достатня для забезпечення безперервного виробничого процесу і ритмічної роботи підприємства.

Оформлення відпуску виробничих запасів є доволі трудомісткий процес через велику кількість і різноманітність первинних документів, тому важливе значення має спрощення обліку на цій ділянці, зокрема, використовуючи засоби сучасної техніки необхідно централізовано виписувати документи на відпуск матеріалів. На підставі технологічної документації слід розраховувати необхідну кількість матеріалів для кожного цеху на місяць. Одночасно потрібно виписувати необхідну кількість первинних документів, які ще до початку місяця потрібно передати цехам для отримання матеріалів зі складів. Тому в роботі, необхідно акцентувати увагу на важливості автоматизації обліку використання виробничих запасів, це дозволить скоротити обсяги облікових робіт, і одночасно збільшити оперативність облікових даних, значно розширити аналітичні можливості економічної служби підприємства з метою забезпечення керівництва необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Відмітимо, що важливою передумовою обліку виробничих запасів є обґрунтоване їх оцінювання при надходженні і вибутті, що безпосередньо пов'язано з визначенням собівартості і ціни продукції, виконаних робіт.

Отже, оцінку придбання виробничих запасів необхідно проводити за первісною вартістю. Тобто ціну придбання, згідно з накладними постачальників, необхідно збільшувати на суму транспортних і

заготівельних витрат, визначених на дату оприбуткування матеріалів. Разом з тим, необхідно змінити вартісну базу розподілу цих витрат на кількісну: пропорційно до ваги, об'єму, площі, яку займають запаси на транспортних засобах, оскільки, існуючий в даний час розподіл пропорційно вартості придбаних виробничих запасів спотворює їх первісну вартість. При вибутті, дослідження показують, що оцінка запасів в умовах ринкової економіки значно ускладнилась. Це пов'язане з постійними змінами цін на виробничі запаси в умовах ринкових відносин. Підприємство протягом звітного періоду отримує одні і ті ж матеріали за різними цінами: ціни на матеріали, що надійшли на початок і на кінець звітного періоду можуть суттєво відрізнятись. Порівняння різних методів оцінювання виробничих запасів при їх вибутті дає підстави обґрунтувати такі аспекти:

- найменш ризикованим і найпростішим для використання є середньозважений метод оцінки запасів, але при цьому ускладнюється система розрахунків і послаблюється контроль за правильністю списання матеріалів на витрати виробництва;

- самим логічним і обґрунтованим вважаємо оцінку матеріалів за методом FIFO. Це пояснюється тим, що на практиці в більшості випадків доцільніше витрачати спочатку ті запаси, які надійшли раніше.

Відповідно, у всіх випадках, чим швидше виробничі запаси, що надійшли, відпускаються у виробництво, тим меншою буде різниця в їх оцінці при застосуванні того чи іншого способу. Таким чином, підприємство повинно будувати свою господарську і облікову політику таким чином, щоб запаси матеріалів на складах підприємства були обґрунтовано мінімальними, тоді можна уникнути особливих складностей, пов'язаних з оцінкою вибуття запасів, та розв'язання ситуації, коли рух вартості виробничих запасів в процесі їх обігу може як співпадати, так і не співпадати з фізичним рухом матеріалів, які придбаваються з метою використання їх у господарській діяльності.

Також, на досліджуваному підприємстві необхідно ввести більш точний контроль за обліком виробничих запасів, щоб кількість випущених запасів зі складу відповідала затратам, які припадають на ремонт, або реконструкцію доріг, а не перевищувала їх.

Слід зазначити, що до основних методик удосконалення використання і обліку виробничих запасів на підприємстві можна запропонувати також: застосування сучасної досконалої та модернізованої технології, що допоможе скоротити витрати виробничих запасів у процесі будівництва, або реконструкції доріг, а також допоможе здати об'єкт в найшвидші строки, що позитивно вплине на економічну діяльність і економічний стан досліджуваного підприємства. Також, пропонуємо щоб були впроваджені заходи щодо зменшення витрат виробничих запасів під час транспортування і зберігання, наприклад такі, як більш точний контроль при транспортуванні і перевезенні виробничих запасів зі складів на об'єкт будівництва. Також, наприклад, відомо, що для ремонту, або будівництва доріг необхідна така сировина, як пісок, то щоб зменшити витрати на його зберігання в складських приміщеннях (складських витрат) і на його перевезення, можна безпосередньо з кар'єра (де він добувається) поставляти його відразу на об'єкт, для використання його у виробничому процесі.

Дослідження шляхів удосконалення обліку виробничих запасів дозволяє зробити такі висновки:

- для прийняття обґрунтованих управлінських рішень по використанню виробничих запасів необхідна своєчасна, достатня та достовірна інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Від якості та методичних підходів до її одержання залежить максимальна адаптація облікової політики до ринкових умов;

- використання для відпуску сировини зі складу лімітно-забірних карт, що сприятиме як поліпшенню складу інформації для управління процесом використання запасів, так і посиленню внутрішнього контролю;

- величина виробничих запасів повинна бути чітко визначена, достатня для забезпечення безперервного виробничого процесу і ритмічної роботи підприємства. Оскільки створення на підприємстві понаднормативних запасів призведе до: "заморожування" обігових коштів; збільшення витрат на їх зберігання; сповільнення оборотності запасів і зниження рентабельності підприємства; перетворення виробничих запасів у непридатні за фізичним та хімічним складом для технологічного процесу, а наявність запасів нижче нормативу призведе до збоїв у виробничому процесі, тобто нестачі належної кількості виробничих запасів для здійснення господарської діяльності;

- достовірне визначення собівартості, рентабельності, величини прибутку від реалізації окремих виробів, в значній мірі залежить від вибраної оцінки виробничих запасів при їх надходженні і вибутті.

Отже, облік виробничих запасів необхідно покращувати за допомогою: контролю за їх рухом та зберіганням у процесі їх заготівлі, визначення фактичної собівартості придбаних і використаних виробничих запасів, вчасним та правильним документуванням їх руху, контролю за одержанням лімі-

тів відпуску і норм виробничих запасів, виявлення відхилень від норм їх витрачення в процесі виробництва та перевірки правильності списання на собівартість продукції, і методики оцінки виробничих запасів.

Підводячи підсумки, можна сказати, що задля покращення і удосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві "Черкаська ДЕД" необхідно проаналізувати і впровадити запропоновані вище шляхи і методики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський, фінансовий облік: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності "Облік і аудит" / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця. – [6-е вид] – Житомир: ПП "Рута", 2005. – 756 с.
2. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність на підприємствах України: Підруч. для студ. спец. вищ. навч. закл. / Н.М. Ткаченко – К.: Алерта, 2006. – 1080 с.

УДК 378

РОЛЬ ДІЛОВИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Пасенко В.В., к.е.н.

Черкаський державний технологічний університет

В статье рассмотрено изучение в современной педагогической науке проблем использования игровой деятельности в процессе профессиональной подготовки будущих специалистов финансово-экономического профиля.

Ключевые слова: деловая игра, метод обучения, профессиональная подготовка, активизация обучения, технология деловых игр.

The article considers the study of the game activity usage problems in the modern pedagogical science in the course of vocational training of the financial-economic profile future specialists.

Key words: business role-play, teaching method, professional training, study activation, business role-play technology.

Постановка проблеми. Глобальні за своїми масштабами інноваційні процеси, що відбуваються у системі вищої освіти, вимагають переходу в навчанні від традиційного пасивного накопичення знань до вмотивованого засвоєння студентами методів здобуття наукової інформації та вмінь реалізовувати свої знання у професійній діяльності. На сучасному етапі розвитку освітнього простору в Україні виникла гостра необхідність орієнтації змісту і технологій навчання на розвиток індивідуальності майбутнього спеціаліста, які б у максимальній степені були спрямовані на професійне вдосконалення під час фахової підготовки. Такі підходи стали ще більш актуальними у зв'язку із входженням України у Болонський процес. Суттєвим потенціалом у цьому аспекті володіють інтерактивні технології навчання. Серед таких технологій чільне місце посідають ігрові технології [7; 8].

У процесі ділової гри відбувається діалог на професійному рівні, обґрунтування різних думок і позицій, взаємна критика гіпотез і пропозицій, що веде до засвоєння не лише нових міцних знань та чітких уявлень, але й допомагає набути досвід вирішення професійних завдань, формує ціннісні орієнтації майбутніх спеціалістів, сприяє виробленню системи їхніх власних переконань. Основними педагогічними завданнями сьогодні є формування пізнавальної активності, інтересу студентів до професії, залучення їх до процесу самовиховання. Не менш важливим є завдання комунікативного характеру, адже процес навчання відбувається в умовах спілкування педагога і студента. Отже, процес формування комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів-економістів посідає вагомe місце у фаховій підготовці.